

Inhoud

Minor Watt	9
Mr. Bones	49
Ons wasberenjaar	76
Mrs. Everest	95
Nog een halssnoer	120
Incident in El Oriente	134
Rip It Up	143
Siamese Nights	172
De doden gaan tegenwoordig niet meer dood	229
<i>Autostop</i> in Italië	234
De liefde spreekt	254
De Furies	273
Commando's	293
Altijd actie	302
Lang verhaal kort	316
Archipel	344
De vrouw van de reiziger	358
De eerste wereld	367
Hartzeer	392
Ik ben het vlees, jij het mes	401

‘Ik voel me heel opgelaten en krijg er een kleur van dat ik me op mijn eerbiedwaardige leeftijd nog zoiets op de hals haal.’

– Joseph Conrad op drieënvijftigjarige leeftijd in een brief aan een vriend, nadat hij vernomen had dat zijn vrouw Jessie zwanger was

Minor Watt

Minor Watt, de projectontwikkelaar en kunstverzamelaar, zat aan de jacobijnse eettafel met de dikke balusterpoten die bij hem dienstdeed als bureau op zijn vrouw – binnenkort ex-vrouw – te wachten. Hij had over zichzelf zitten nadenken, maar de sierlijke Chinese vaas met hoge, wijd uitlopende hals die op de antieke tafel stond, gaf hem de gedachte in dat hij, als met zoveel dingen die hij bezat – misschien wel met alle –, in dat subtiële onderglazuur de innerlijke betekenis ervan kon zien, de omstandigheden waaronder hij hem had aangeschaft, de prijs uiteraard, de herkomst, alle handen die hem hadden aangeraakt zonder enige schade aan te richten, de relatie van de vaas met zijn eigen leven, zijn geheime geschiedenis, zijn menselijke dimensie, bijna alsof dat bleke porselein met zijn decoratieve reliëf van rode pioenrozen mensenvlees was. Toen, na even aldus te zijn afgeleid, dacht hij weer aan zichzelf.

Dat mensen altijd zeiden: ‘Jij bent de kalmste man ter wereld.’

Waarop hij altijd zei: ‘Naarmate ik meer geld verdiende, werden mijn geintjes steeds grappiger.’ En als ze daarom lachten voegde hij eraan toe: ‘En ik steeds aantrekkelijker.’

‘Je bent echt niet te geloven,’ zeiden ze dan, met een vluchtige blik op zijn collectie – het schilderij *Lunaire maalstroom* van No-land aan de muur achter hem, de objecten die stonden te glanzen en te fonkelen op wandtafels en planken en in de vitrine. Was dat een menselijke schedel?

‘En mijn collectie steeds waardevoller.’

‘Je bent uniek.’

Het enige geschenk dat een mens kan geven aan iemand die veel welgestelder is, is een overdreven compliment: onder de gegeven omstandigheden vaak het tegenovergestelde van wat de minder welgestelde persoon eigenlijk vindt, maar onvermijdelijk iets met een kern van waarheid en een haperende ondertoon. Het zichtbare gegeven van zijn rijkdom, wist Minor Watt – met zijn collectie als een verzameling trofeeën –, maakte wat die mensen zeiden bij tijd en wijle onsamenhangend en toch duidelijk genoeg. In plaats van ‘Hij heeft al die mooie spullen’ dachten ze: ‘Ik heb al die mooie spullen niet.’

Hij liet zijn blik gaan over de werken die in zijn kantoor stonden uitgestald, een mix van de gebieden die zijn interesse hadden: de Noland, een stenen hoofd van Vishnu uit het Khmer-rijk, een bronzen Shiva Nataraj uit de tijd van de Chola's, een oud Dan-masker met rode, uitgestulpte lippen en een Lubafetisjbeeldje dat bol stond van de roestige spijkers; een grijs-groen dienblad op een stelling, een massieve *u'u*-knuppel van de Marquesas met kleine schedelvormige bas-reliëfs als ogen, en daarnaast, als een echo, een Asmat-schedel. Meer menselijke schedels stonden uitgestald op een plank die van achteren werd belicht. Onder verzamelaars van primitieve kunst werden schedels stilletjes verhandeld en ze waren voor Minor Watt van meet af aan een passie: voorouderschedels uit Nieuw-Guinea met kauri's in de oogkassen en schedels waar met klei een gezicht op geboetseerd was, dat op zijn beurt beschilderd was als een masker; schedels die soms helemaal glommen omdat ze als hoofdsteun gebruikt waren, net grote kastanjes, dezelfde warme kleur; Kenyah-schedels uit Sarawak, ingelegd met ivoeren hagedissen; dof grijze schedels die de Ifugao bewaarden van hun vijanden, op een rijtje op een rookbruine plank; Tibetaanse schedels en doodshoofdbekers, met decoraties van gedreven zilver; en meer, alle zinderend van mana.

In dat ‘Je bent uniek’ klonk nooit enige verbazing door. Minor Watt was rijk geworden in de dakbedekking in New York, stad

van platte daken. ‘Een plat dak is ontworpen om te lekken,’ zei hij, en zijn bekendheid met het skelet van al die gebouwen had ertoe geleid dat hij met succes in onroerend goed was gaan speculeren. Zo ongeveer vanaf zijn dertigste had Minor Watts alles gehad wat hij ooit had willen hebben, elke dollar, elke vrouw, elke serieuze zakendeal, elk kunstvoorwerp – zijn oog viel op een staande bodhisattva, een besnorde Maitreya uit Gandhara, gesneden in schist, tweede eeuw, Kushana-periode, met een buikig medicijnflesje in de hand dat het levenselixer bevatte. Een appartement van twee verdiepingen aan Park Avenue, een huis aan zee in Connecticut, met een aantal bijgebouwen die als zijn privémuseum fungeerden. Een liefhebbende vrouw – waar bleef ze?

Zijn kunstwerken waren niet voor de opslag, maar om tentoon te stellen – ze laten zien was zijn drijfveer om te verzamelen. Hij had het heerlijk gevonden zijn vrouw mee te nemen naar de opera, met Inca-goud glanzend om haar hals. Maar wat nog belangrijker was dan de vreugde die de motor was van zijn passie voor verzamelen, was het feit dat hij, door een zeldzaam object te kopen, had weten te voorkomen dat iemand anders er de eigenaar van werd. Een ander genoegen dat zijn verzameling hem schonk was de zekerheid dat het voorwerp dat hij op een bepaald moment misschien alleen aan het bestuderen was, op datzelfde moment in waarde aan het stijgen was, ongeacht hoe de zaken er op de beurs voor stonden. Hij had in Londen een kleine Bacon gekocht – een kop van George Dyer. In de loop der jaren was dat doek in waarde vertweehonderdvoudigd. Die menselijke schedels: als er al soortgelijke schedels te vinden waren, wat nog te betwijfelen viel, zouden ze twintig keer zoveel kosten als wat hij ervoor betaald had.

Een van de paradoxale aspecten van alle loftuitingen die hij met zijn verzameling oogstte, was dat de meeste mensen geen idee hadden waar ze eigenlijk naar keken. Eerst maakte zijn trots dat voor hem bijna onverteerbaar; maar vervolgens genoot hij, uit snobistische overwegingen, met volle teugen van elke onno-

zele opmerking. ‘Ik vind die Afrikaanse kunst altijd prachtig,’ zei dan iemand, die glimlachend een deurstijl uit Timor stond te bekijken waar een woest gezicht in was gesneden. Het stuk uit Gandhara, uit de Swat-vallei, werd voor Grieks gehouden. ‘Byzantijns,’ zei een kunsthistoricus over een achttiende-eeuwse schildering uit Lalibela van de Ethiopische heilige Gabra Menfes Qeddus. Zijn oude, cartooneske achterglasschilderijen, in Gujarat gemaakt door rondtrekkende Chinese schilders, zetten iedereen op het verkeerde been. ‘Indonesië? Bali?’ Een werpknuppel uit Fiji, een zogenaamde *ulu*, met een zware knop aan één uiteinde, werd versleten voor een knopkirie uit Zoeloeland, en geen mens die ooit opmerkte dat het ivoeren inlegwerk in de oorlellen kiezen van mensen waren, van de vijf slachtoffers die ermee gemaakt waren.

En wie van al die mensen zou weten dat deze Chinese vaas een Ming-vaas was? Minor Watt en zijn vrouw hadden hem na veel discussie samen in Shanghai gekocht, na een cruise over de Yangtze in 1980, en hadden hem eigenhandig teruggedragen naar de States. De vaas, zoals alle objecten om hem heen, gekoesterd als een gezinslid, had hen bij zes verhuizingen vergezeld. Alsof ze de voorgedij opeiste had ze de vaas in de scheidingsovereenkomst laten opnemen. Had ze hem bij haar vorige bezoek met haar advocaat in de vitrine zien staan gloeien?

Terwijl hij aan de vrouw dacht hoorde hij zijn intercom zemen, gevolgd door de stem van zijn secretaresse: ‘Uw vrouw is er.’

Het klonk hem al raar in de oren, ‘uw vrouw’, want ze hadden maanden geleden al besloten te gaan scheiden en de meeste papieren waren nu wel ondertekend. Haar mentaal uit zijn leven verwijderen deed hem denken aan wat er door hem heen ging als hij stukken ter veiling stuurde: daar had hij geen gevoel bij; al vertegenwoordigde het nog een geldelijke waarde, het was stom, gemummificeerd, en aangezien het ding al zijn betekenis en hoop verloren had, liet hij het zich met een glimlach ontglippen.

Hij had zich afgevraagd welke vrouw haar opwachting zou

maken – de boze vrouw, de verdrietige vrouw, de onbezonnen vrouw, de overgevoelige vrouw, de afgewezenen, de triomfantelijke, de pruilende, de zelfgenoegzame, de oude vriendin.

Ze was geen van allen toen ze binnenkwam. Ze oogde magerder – alle woede was verdwenen, alsof ze was uitgeknepen, alsof alle razernij uit haar gewrongen was. Die slopende emoties, dat hield je ook geen maanden vol: ze leek wel genezen van een ziekte, zwakker, berustend, veel bleker. De strijd was gestreden en nu, als mensen die elkaar veel te goed kenden, waren ze gedesillusioneerd en ontmoetten ze elkaar alleen nog om wat formaliteiten af te handelen, en waren ze eigenlijk liever vreemden voor elkaar geweest.

‘Hallo, Minor.’ Ze sprak met de sponzige stem van lusteloosheid en verlatenheid, en haar blik werd naar de vaas getrokken.

Ze was gekomen om het kostbare aandenken op te halen en zou meteen weer vertrekken. Ze had van tevoren helemaal geen zin gehad in dit bezoekje. Hij had haar laten weten dat de vaas te fragiel was om verzending per pakketpost te riskeren, maar dit draaide uit op een formeel afscheidsritueel. Hij zou haar die prachtige vaas overhandigen en zij zou hem wegdragen in zijn van kussens voorziene kist – een speciaal voor dat doel in China gemaakte doodskist met schuifdeksel en handvat van touw –, hem wegdragen zoals ze meer dan twintig jaar geleden gedaan hadden op wat een van hun vele speurtochten naar kunst en antiek was geweest, zij het een belangrijke: hij was ook een vroege investeerder geweest in de op wonderbaarlijke wijze oplevende Chinese economie.

‘Sunny.’ Ze heette Sonia.

Ze ging in de antieke Savonarola-stoel zitten, met de knieën bij elkaar, zoals ze daar zo vaak gezeten had, maar dit was misschien wel de laatste keer – nee, niet misschien. Het was helemaal afgelopen, een echte scheiding. Geen huwelijks staat meer voor haar – ze zou waarschijnlijk nooit hertrouwen en de alimentatie opgeven. Hij glimlachte bij de gedachte aan zijn eigen huichelachtig-

ge rijkeluisgesputter over geld, want diep in zijn hart wist hij dat geld er nooit toe deed, omdat er altijd geld was; maar zo'n vaas als deze – dat zag zelfs een cultuurbarbaar – was uniek. Hij was aan Sonia beloofd, en toch kon hij niet verder kijken dan de onontkoombaarheid van deze overdracht en bleef zijn verdere toekomst daarachter in nevelen gehuld.

Ze was geen trofeevrouwetje geweest: hij had van haar gehouden, ze was onlosmakelijk verbonden geweest met zijn grote geluk en alles wat hij bereikt had, en hij had haar waardering bijgebracht voor zijn enorme kunstverzameling. Nu wist ze hoe een finaal op een Scythische strijdswagen eruitzag en dat deze Mingvaas zo kostbaar was vanwege zijn koperrode onderglazuur dat zo kwetsbaar was, en toch ongeschonden. Met al haar kennis van zijn collectie was zij de enige die hem werkelijk kende.

‘Ik kan niet lang blijven.’

Door die woorden, met haar blik nog op de vaas gericht, was het net of ze verder was gegaan met haar leven, en ze zag eruit als een vrouw die niet echt onder de indruk was en wier lichaam al lang door een ander was opgeëist, een vrouw die misschien wel net een verhouding was begonnen met een andere man.

‘Ik begrijp het. Ik heb ook van alles te doen. Ik zit nog steeds in de handel, ondanks wat er allemaal gebeurt.’ Pas toen hij dat zei beseftte hij dat hij rancuneus was. Hij vervolgde: ‘Had je gedacht dat ik geruïneerd zou zijn?’ Ze luisterde niet. Daarom zei hij: ‘Ik heb zo de pest aan al dat geklaag over de economie. Die mensen hebben de recessie over zichzelf afgeroepen. Ik ook. Daarom heb ik het ook zien aankomen. Alleen iemand die zijn verstand niet gebruikt kan op het idee komen dat het met de economie altijd wel de goeie kant op zal blijven gaan. Ik zou dolgraag iets verzinnen om ze te laten zien hoe dom ze zijn geweest.’ Ze reageerde niet. Hij boog zich naar haar toe. ‘Voor ons ging het ook niet alleen maar de goeie kant op. Het is fout gegaan.’

Haar ogen waren donker en ondoordringbaar.

‘Daar staat-ie,’ zei hij.

‘Hij is prachtig,’ zei ze. ‘Bedankt.’

Ze bedoelde: bedankt dat je ermee hebt ingestemd dat ik hem mocht hebben – zij kende de waarde van de vaas. Hij had niet alleen symbool gestaan voor de reis die ze lang geleden, in de beste jaren van hun huwelijk, gemaakt hadden, maar ook voor de smaak die ze door hem had aangeleerd, en voor haar begrip van zijn persoonlijkheid.

Ze wist niet dat hij hem allang had opgegeven, dat hij alleen maar deed alsof. Hij maakte zich niet meer druk om die vaas. Het verbaasde hem dat ze had ingestemd met deze ontmoeting, die voor haar lastig was, want zij had het huis in Connecticut gekregen en dat meteen te koop gezet, en ze woonde nu ergens anders – ze weigerde hem te vertellen waar. Maar de gedachte dat het voor haar lastig was geweest hier te komen gaf hem toch enige voldoening.

‘Ik weet precies wat ik ermee ga doen. Ik heb er een perfecte plek voor.’

Dat irriteerde hem. Het betekende dat ze een huis of een appartement had waar ze van hield – met daarin een plank, en wellicht iemand anders om samen met haar de vaas te bewonderen. ‘Die heb ik in Shanghai gevonden toen China net zo’n beetje de grenzen begon open te stellen.’ Hij stoorde zich aan haar zekerheid, die gebaseerd leek te zijn op een deel van haar toekomst waar ze al zonder hem aan begonnen was. Hij had ernaast gezeten met het idee dat ze verzwakt leek na een ziekte; haar herstel had haar juist sterker gemaakt.

‘Ik heb de oude kist hier, daar kun je hem in meenemen.’ Hij klopte op het deksel.

Op de kist van licht cederhout prijkte nog het rode lakzegel van de antiquair in Shanghai; verder bevatte de kist nog de opgevouwen exportvergunning, alsmede een flinterdun certificaat van echtheid, dat barstte van de butsen en stijf stond van de opgeplakte zegels. De kist was al even eerbiedwaardig als de vaas, hoewel Sonia er anders over leek te denken. Hij bevatte evenveel

herinneringen, of misschien wel des te meer omdat hij verwaarloosd was, en minder mooi, en duurzamer.

Tot dat moment had hij de hele tijd achter de grote, rijkelijk besneden eettafel gezeten die zijn bureau was en had hij over zijn vloeiblad heen gepraat alsof hij het tegen een werknemer had. Hij stond op en liep om de tafel heen, maar niet langs de kant waar Sonia zat, zodat hij op een afstandje van haar kwam te staan, met zijn gezicht naar de vaas.

‘Als je haast hebt – dus je hebt er een plekje voor, hè? –, dan kun je hem net zo goed meteen meenemen.’

Hij boog zich voorover, stak zijn handen uit, tilde de vaas op en draaide zich om naar haar. Verrast door zijn plotselinge aanbod hief ze beide handen om de vaas in ontvangst te nemen, een moederlijk gebaar, om hem aan haar borst te drukken en te wiegen als een baby. Met een plotselinge golf van walging in zijn keelgat liet hij hem vallen, en voor ze hem kon pakken stortte hij naar beneden in een fletse kolom van zijn eigen bleke licht. Terwijl hij in scherven uiteenspatte klauwde zij met woeste vingers in de lege lucht en een seconde later bracht ze haar vruchteloze handen naar haar gezicht.

‘Sorry,’ zei hij zacht: niet meer dan een ademtocht in de nasleep van de klap.

Ze slaakte een doordringende kreet, alsof ze een dierbaar wezen had zien sterven. Zelfs in de beroerdste momenten van hun huwelijk had hij nooit een dergelijk leed op haar gezicht gezien, een uitdrukking van pijn die aan het ondraaglijke grensde. Maar het overdrevene van haar gelaatsuitdrukking had iets komisch, zoals doodsangst op een omstander soms een komische indruk maakt. Hij verbaasde zichzelf door te lachen – en omdat het een reflex was, net als de reactie op een mop, lachte hij uit volle borst, een bulderende lach; hij proestte het werkelijk uit in een uitbarsting van wat aan pure, robuuste levenslust deed denken.

Toen ze hem zo hoorde begon ze te huilen, haar hoofd schokte van haar snikken en toen hij op haar toe trad om haar te troosten

trapte hij met een voet in de scherven en wankelde hij even, zodat de scherven door die beweging alleen maar nog fijner werden gemalen, als een grote kaak die noten vermaalt. Elke hoop dat de scherven aaneen konden worden gelijmd was met het akelige knerpen van die voetstap vervlogen.

Ze zei geen woord meer. Toen ze vertrok – hij kon het zien aan haar houding, aan haar schouders, de hoek die haar hals met haar hoofd maakte – was ze een andere, een verslagen vrouw.

Hij zei nog een keer sorry, maar uit dat ene woordje leek vooral een geweldige spot te spreken. Zijn stembanden trilden nog na van de pret. Hij had niet gedacht dat hij ertoe in staat was het ritueel zo nauwgezet om zeep te helpen. Hij schreeuwde het nog een keer door zijn kantoor toen de deur dichtviel: ‘Sorry!’

‘Een ongeluk,’ prevelde hij toen ze weg was. Maar was dat zo? De mensen zeiden: ongelukken bestaan niet. Ze zouden eraan toe hebben gevoegd: het was een onbewuste wens om de vaas te breken en Sonia van streek te maken.

Want dat was ze – ze was er helemaal kapot van geweest. Hij had zich niet gerealiseerd hoe hartstochtelijk ze naar die vaas verlangd moest hebben tot het ding kapotviel en haar gezicht verkreukelde, tot ze zijn kantoor verliet, met stijve bewegingen, alsof ze gewond was, en met een ander postuur, de ene schouder hoger dan de andere. Het zou er niet akeliger hebben uitgezien als hij haar lichamelijk letsel had toegebracht, als hij haar met haar hoofd tegen de muur had geramd. Toch – en voor het melodramatische effect hief hij op trage, sacramentele wijze zijn handen – had hij haar met geen vinger aangeraakt.

Een onvervangbaar kunstvoorwerp niet afstaan, of het verkopen, was één ding; het kapotmaken was iets heel anders. Gefascineerd door de gedachte dat de vaas – enkele ogenblikken geleden nog zo levendig aanwezig – niet meer bestond, beefde hij van een opwinding die bijna een eind maakte aan de schrijnende onvolkomenheid die hij die morgen bij zichzelf gevoeld had, met de

vaas op zijn bureau en in de wetenschap dat Sonia onderweg was. Het dichtste dat hij in het verleden bij dat gevoel was geweest was in het casino, met stapels fiches voor zich terwijl het roulette-wiel draaide en Sonia achter hem en half over hem heen gebogen stond, als de dood dat hij misschien wel alles zou verliezen. Maar daar had hij zich niet druk om gemaakt – hij was helemaal opgewonden bij de gedachte aan verliezen. De opwinding kwam van binnenuit, het was een opwelling van pure kracht, een boost, een gevoel van perverse macht dat uit hem wegvloeiende als hij won. Uitdagend zette hij al zijn fiches op één enkel nummer, en hij was zo door het dolle heen toen hij verloor dat hij zich elke mond aan de tafel die openviel nog voor de geest kon halen.

De herinnering aan Sonia en de vaas was vóór alles een herinnering aan haar angst: hoe bang ze gekeken had, verwilderd van angst toen het ding viel, en niet alleen omdat hij stuk was gevallen, maar ook omdat hij in de lach was geschoten – zo'n belediging –, en ze had zich de deur uit gerept alsof ze bij een moordeenaar wegrende. Wat hij gedaan had, had alles wat ze over hem wist ongedaan gemaakt; hij was er een vreemde door geworden. Hij was zich er terdege van bewust dat hij een autodidact was en niet erg welbespraakt, maar uit de klap waarmee de vaas de grond had geraakt had virtuositeit gesproken.

‘De Ming-vaas,’ zei hij tegen vrienden. ‘Heeft een ongelukje gehad. Door mijn schuld.’

Hij glimlachte om hun geschokte zwijgen. Mensen aan de periferie konden nogal bezitterig zijn waar het om andermans schatten ging, alsof het aspecten van hun vriendschap waren. Dachten ze dat hij zo rijk was dat hij er wel afstand van zou doen?

Die herinneringen waren een steun voor hem gedurende de rest van de scheiding, het laatste papierwerk, de verklaringen, alle handtekeningen, de resumés, de honoraria van de advocaten. Telkens als hij zich mistroostig voelde – en zich afvroeg: wat staat me nog meer te wachten? – haalde hij zich dat moment in zijn kantoor voor de geest dat de vaas uit zijn handen was geglipt, de

onontkoombaarheid waarmee hij stuk was gevallen, het knerpen onder zijn schoen en de uitdrukking van smart op haar gezicht.

Minor Watt had de gewoonte, die wel meer verzamelaars hebben, om als hij alleen was zijn collectie te koesteren; dan dwaalde hij op pantoffels door zijn appartement en pakte de kleinere objecten op, hield ze tegen het licht en draaide ze langzaam rond, wat in musea ten strengste verboden was. Hij savoueerde de details die ze uniek maakten, de subtiele halen en krullen, hij genoot niet alleen van het patroon dat in een olifantstand was gekerfd maar ook van de boterachtige tint van het oude ivoor, en van het stokfiguurtje dat als een rotstekening in de schacht van een Tongaanse strijdnuppel was gegrift, van de inkervingen in de wangen van een Chokwe *pwo*-masker, van de hagedis die in een Kenyah-schedel was gegutst, en van de diamant in het voorhoofd van een kleine, in zilver gegoten boeddha. Leonard Baskin schreef met zijn elegante handschrift vaak iets met pen op een aquarel. Minor Watt had drie zulke Baskins – elk met een andere notitie. Geen twee Francis Bacons waren gelijk; vele leken provisorisch van karakter, op het doek gekwakt. Minor Watts *Studie voor een kop van George Dyer* was in één hoek overgeschilderd, terwijl in een andere hoek allemaal verfstrepen zaten waar stof in kleefde uit Bacons atelier. Het doek was niet groot, maar alle Bacons waren van waarde, vaak bij het absurde af. Sommige verzamelaars bewaarden ze in een kluis, bij hun albums vol krugerrands en stapels biljetten van honderd dollar.

Hij had zitten eten. Hij stond op van tafel, haalde de *Studie voor een kop van George Dyer* van de muur en zette hem tegen de zilveren victoriaanse wijnkoeler bij zijn vleesschaal. Hij tuitte zijn lippen als George Dyer, haalde diep adem, pakte zijn vleesmes en haalde twee keer uit, met als gevolg twee jappen in het doek, dat hij vervolgens op schoot nam. Hij verwonderde zich over de aanblik van zijn knieën door de scheuren die hij gemaakt had – de echte wereld, omlijst door de flarden van het schilderij. Hij peuterde nog wat met zijn mes aan de lange sneden. Zijn bediende, Mano-

lo, hoorde hem grommen en deed de deur van de eetkamer open. 'Alles goed, baas?'

Maar de gevoelens van Minor Watt waren gedempt. Hij had liever gehad dat iemand hem gezien had, zoals Sonia hem met die vaas had gezien. Niet Manolo, die geen idee had van wat hier gebeurde, maar een echte getuige – beter nog: een connaisseur.

Hij belde een vriend, Doug Redman, die verscheidene Bacons had, maar grafisch werk, gesigioneerde litho's in een beperkte oplage. Redman had meerdere malen iets over zijn schilderij gezegd.

Redman kwam dezelfde avond nog langs, want Minor Watt had gezegd: 'Het gaat om mijn Bacon. Ik wil dat je ernaar komt kijken.'

Minor Watt zat bij zijn open haard toen Redman binnenkwam. Eerst wilde hij niet geloven dat het aan flarden gesneden schilderij dat op zijn schoot lag de *Kop van George Dyer* was. Maar het profiel kwam hem bekend voor, en de lijst was onmiskenbaar.

'Het is de Bacon,' zei Minor Watt. 'Jij weet ook best dat het de Bacon is.'

'Maar welke idioot heeft hem zo toegetakeld?'

'Ik!' riep Minor Watt, opgewonden bij het horen van zijn eigen schrille stem. De man boog zich voorover en kreeg een gepijnigde uitdrukking op zijn gezicht toen hij zag dat het inderdaad de Bacon was. Minor Watt smiet het schilderij in het vuur, waar het meteen vlam vatte: de vlammen lekten langs het hele doek en maakten een zwart gat in de wat langzamer brandende lijst.

Redman kreunde en maakte een gebaar alsof hij het doek wilde grijpen, maar er was al weinig meer van over dan wat roet.

'Wat mankeert jou?' zei hij op aarzelende toon, te bang om boos te zijn, alsof hij te maken had met een gek die hem wel eens zou kunnen aanvliegen.

Minor Watt had wel verwacht dat de kunstverzamelaar geschokt zou zijn, maar Redmans angst maakte zijn verrukking nog groter.

‘Weg is-ie!’ zei Minor Watt, en Redman deed een paar stappen naar achteren. ‘Niets meer van over!’

‘Hoe kun je zoiets doen, in deze moeilijke tijden nog wel?’

‘Jouw bezwaar is dat ik geld verspil, niet dat ik een kunstwerk vernietig. Jij bent hier de idioot. Je verdient niet dat je levend rondloopt.’

Nadien vertelde Redman het verder en het nieuws verspreidde zich, maar niemand vroeg onomwonden of Minor Watt het schilderij vernietigd had. Tegen verscheidene vrienden zei Minor Watt: ‘Tussen twee haakjes, ik heb de Bacon in de open haard gegoooid.’

Een getuige gaf de vernietiging meer inhoud en maakte de voldoening groter. Maar het probleem was dat je iemand moest zien te vinden die genoeg kennis in huis had om zo’n eclectische collectie naar waarde te schatten en het zich aan te trekken. Die meeste idioten hadden geen flauw benul. Maar wat voor zin had het iets kapot te maken als er niemand bij was? Iemand anders moest het weten, iemand moest zich er druk om maken. Wie beter dan de schilder zelf? Het schilderij van Noland, van een cirkel die deed denken aan een gekleurde schietschijf, was een vroeg werk uit 1965. Minor Watt nodigde Kenneth Noland uit en moedigde de mild glimlachende, witharige man aan om zijn eigen schilderij te bewonderen. ‘Een van mijn lievelingswerken,’ zei de oude man. Toen, terwijl Noland erbij stond te kijken, trad Minor Watt naderbij en schoot een pijl in de roos. Voor de ontstelde Noland kon protesteren liet Minor Watt zijn boog op de grond vallen en haalde hij naar het doek uit met een dolk.

‘Wauw,’ zei Noland. Hij wankelde even en hief zijn handen om zijn gezicht te beschermen, alsof hij een aanval verwachtte. Toen haastte hij zich vloekend de kamer uit.

‘Het was alsof ik een van zijn kinderen de nek had omgedraaid,’ vertelde Minor Watt aan de handelaar in Noland’s, omdat die hem ooit gevraagd had of hij het schilderij terug kon kopen.

‘Volgens mij heeft nog nooit iemand gedaan wat u gedaan hebt,’ zei de handelaar.

‘Dat wordt al ik weet niet hoe lang tegen mij gezegd,’ zei Minor Watt, ‘maar ik geloof dat u nu eens een keer gelijk hebt.’

Hij had een achtelig servies dat op Vailima was gebruikt door Robert Louis Stevenson. Hij nodigde zeven vrienden uit, Manolo diende een gastronomisch maal op en Minor Watt vertelde het verhaal van het servies, dat ooit was meegenomen naar New York door de oude mevrouw Stevenson, die op bezoek was vanuit Edinburgh (‘Het was jaren in de familie geweest’), verklaarde het monogram en vestigde de aandacht op de vergulde randen. Tijdens het diner werd er gesproken over het verkopen van kostbaarheden, over manieren om te bezuinigen. ‘Wij verkopen ons vliegtuig.’ ‘Wij hebben onze Stella geveild.’ ‘Wij hebben Palm Beach te koop gezet.’

Na het diner vroeg hij zijn gasten de borden mee te nemen naar het bovenste terras van zijn penthouse. Hij tastte ze op, en gefascineerd door de merkwaardige aanblik van de stapel borden op de balustrade, een porseleinen pilaar, zagen de gasten hem de hele stapel van de balustrade op de tegels van het terras een verdieping lager duwen.

Een vrouw krijste en Minor Watt zei: ‘Nou hoeven we ze niet meer af te wassen.’

Zijn uitdrukking van vreugde betekende dat hij niet anders dan gek kon zijn, waarschijnlijk zelfs gevaarlijk – ze werden bang. Ze zouden dit nooit vergeten, dat wist hij. Hij zag ze excuses verzinnen om te vertrekken, en afdruipten.

Een kwartier later kwam een van hen, Irby Wilders, weer terug. ‘Minor... is alles goed?’

‘Kan niet beter. En met jou?’

Irby hield zijn mond stijf dicht en zijn ogen waren tot spleetjes geknepen, alsof hij in een storm aan het dek van een schip stond. Hij zei: ‘Ik vraag me af waar dit eindigt.’

‘Daar beneden,’ zei Minor Watt, en hij wees naar de stukgevalen borden.

Hij wist dat de gedesillusioneerde investeerder dacht dat hij

gek was geworden door de crisis. Maar ‘kan niet beter’ was precies hoe hij zich voelde. Het laten vallen van dat onvervangbare serviesgoed had hem kracht gegeven.

Minor Watt zei het niet expliciet, maar hij wist wat voor gevoel aan de gewelddaad voorafging. Het was walging. Walging had hem de Ming-vaas uit zijn handen doen laten vallen. Wat was de oorzaak van zijn walging? Hij wist het niet. Het was niet geld, maar het hield verband met rijkdom, een soort vetzucht. Veel mensen die hij kende zetten zich te kijk met hun bezuinigingen. Nu geloofden ze hem wel als hij zei: ‘Dat hoeft voor mij allemaal niet.’ Hij was zich er terdege van bewust dat hij, door zich van die zeldzame voorwerpen te ontdoen, meteen ook verlost was van alle chagrijn – hij had er weer zin in.

Hij begreep nu wat de zin van moord was, en dan niet van een eenvoudige huis-, tuin- en keukenmoord, maar van kannibalisme. Hij had een esthetisch genoeg geschept in zijn vitrine met schedels, als was het een zeldzaam ossuarium. Hij had nooit begrepen wat er zo leuk was aan het eten van de bijbehorende lichamen, van het lepelen van de hersenen uit de schedel, die in een schaal werden opgediend, waarna mensen zich te goed deden aan de sponsachtige grijze substantie. Maar nu wist hij de grootsheid van het eten van dat vlees naar waarde te schatten en kon hij begrip opbrengen voor die geweldige eetlust, die rituele schranspartijen. Het vernietigen van vaas, borden en schilderij – stuk voor stuk even uniek als een mens – was geen vandalisme geweest. Het was verrijking, een bron waaruit hij macht putte. Hij at kunst.

Twee echtparen die bij het stukgooien van de borden aanwezig waren geweest, de Diamonds en de DeSilva's, belden hem elk afzonderlijk op, gaven aan zich zorgen om hem te maken en deden alsof ze met hem meeleefden. ‘Je moet wel onder grote druk staan.’ Ze gaven Minor Watt meteen ook in overweging dat als er nog andere items in zijn collectie waren waar hij vanaf wilde, ze die met genoeg zouden overnemen. Hij had die borden kapot-

gegooid en daarom – aldus hun redenering – gaf hij er niet om, en zou hij wel genegen zijn waardevolle objecten voor niets of althans voor heel weinig van de hand te doen.

‘Maar ik geef er wel om,’ zei Minor Watts nadat hij had opgehangen. ‘Daarom deed ik het.’

Je doet spontaan iets, misschien wel per ongeluk, zonder aan de consequenties te denken, dacht hij, en soms sta je dan verbaasd te kijken naar wat je hebt aangericht. Dat bleek wel uit zijn loopbaan in de dakbedekking, die tot een carrière in het vastgoed had geleid. Porselein stukgooien was een openbaring en een remedie.

De Diamonds zeiden dat ze altijd weg waren geweest van Minor Watts lichtgroene T’ang-schaal, die hij Cambodja uit gesmokkeld had, waar hij vermoedelijk uit het Nationaal Museum in Phnom Penh gestolen was. De man die hem de schaal verkocht had, had nog een opmerking gemaakt over de stevigheid ervan: dat stuk aardewerk had maar liefst twaalf eeuwen overleefd.

‘Dat ding kan tegen een stootje.’

Minor Watt had bij de herinnering aan die woorden altijd geglimlacht, en zich klein en ook wel enigszins geïmponeerd gevoeld. Hij nodigde de Diamonds uit voor de thee. Hij vestigde hun aandacht op het jadekleurige glazuur, het weergaloze craquelé, en liet hen kwijlen bij de gedachte aan een mogelijke gift – ze slikten verwachtingsvol. Toen verzocht hij hun om een beschermbril op te zetten. ‘Dan zie je het beter.’ Ze waren hem ter wille – hij was gestoord, waar of niet? – en zetten allebei een bril op, waarna Minor Watt een hamer ter hand nam en met het puntje van zijn tong tussen zijn tanden de schaal verpulverde.

De DeSilva’s hadden over de telefoon in bedekte termen te kennen gegeven dat ze wel erg gecharmeerd waren van een aquarel van Edward Lear van de Nijl, met Kasr el-Saidi omgeven door palmen aan de oever. Ook zij, blij te worden uitgenodigd op thee-visite, lieten hun begeerte blikken over, in dit geval, het waterverfschilderij dwalen.